

ciutat d'ideals

Terra, terra!...

Dimarts passat era a la biblioteca d'Alpicat llegint diaris i revistes. Un amic em va dir que tenia una cosa per a mi. Quan va arribar, cordialment el vaig convidar a fer un beure. Tot just arribar, li vaig dir: "Mira, avui puc recomanar-te un llibre jo. Un llibre de Sándor Márai." "Sándor Márai? Si és el llibre que et porto jo" –va dir rient amb la seua mirada una mica sardònica. I, en efecte, em va passar un volum en francès que s'intitula *Mémoires de Hongrie*. Vaig mirar el volum, el vaig fullejar. El vaig reconèixer a l'instant. El títol original en hongarès, *Föld, föld...!* (*Terra, terra...!*), ja em va fer somriure una mica compulsivament. Em portava el mateix llibre que acabava de llegir, recomanat per una altra finíssima lectora. Del volum de Márai, publicat per primer cop el 1972 i ara reeditat en diverses llengües –també en espanyol a editorial Salamandra, amb el títol original *Tierra, tierra...!* (encara no hi cap traducció catalana)–, diré que és un llibre de memòries original: l'anècdota traslladada a la catego-

ria. Vist en perspectiva, és un dels grans llibres d'aquest gènere escrits al segle XX: afany de veritat íntima, ritme de novel·la, punt just de distanciament sobre els fets viscuts, valentia. Qui pot narrar com ell que, a l'acabar la guerra, torna al seu pis de Budapest i hi troba un forat ple de runa? I, a més, se sent alleugerit: la vida passada s'ha acabat. Comença una altra cosa. És una excel·lent manera d'enfocar la vida personal viscuda en una història a vegades feliç, a vegades molt agra. Per dir-ho clar: Márai viu la gran guerra europea; viu el comunisme soviètic en pròpia pell; viu els canvis culturals del paper del llibre i de la cultura dels anys 20 als 40; viu l'experiència de pertànyer a una cultura i una llengua, l'hongaresa –10 milions de parlants!–, que no és majoritària a Europa; la construcció d'una llengua literària, cosa semblant al català, amb les traduccions, l'afany d'escriure i dir coses valuoses; viu l'experiència de l'exili –ningú li fa cas a París!; viu l'experiència profunda de la literatura com un *humanisme*, com una gran conquesta de la humanitat, en la seua finitud, en

la seua grandesa i en la seua profunditat, mirant-se la pròpia vida amb coratge i amb intel·ligència!!! Em pregunto sovint per què escriptors com Carles Riba o Josep M. de Sagarra, i Josep Carner!, sempre *exiliat*, que viuen experiències semblants a les de Márai, no les conten. Per què no accepten el seu destí i es neguen a escriure clarament la seua experiència del feixisme? I és que em sembla que en Márai hi ha una enorme confiança en l'escriptura, i per tant en els lectors, i una confiança enorme en l'hongarès com a llengua d'expressió d'això que nosaltres anomenem una cultura *burguesa*? En hongarès es diu *polgár*. També el *polgár* és educat en la tradició humanística europea. A mi em sembla que l'essencial de la mirada de Márai és concebre el que viu mirant de comprendre-ho tot amb els llibres a la vora. Accepta el destí d'escriptor hongarès que està obligat a callar –i arriba un punt en què no pot ni callar en una societat comunista. I en fuig. En fi, *Tierra, tierra* és un volum tan intens i parla de tantes coses importants que em cansa escriure una ressenya que ho inclogui tot.

Andreu Loncà

Andreu Loncà

